

BILTEN 1

Datum: 20.08.2021.

Sadržaj

- Juče na FEP-u
- Utisci publike
- Reč kritičarke: Lagarije – čas o surogatu
- Od malih nog(u): Anja Pletikosa
- Fepolumne: Školice
- Intervju: Mirko Radonjić
- Ala je FEP ovaj svet!

Juče na FEP-u:

Radionice:

- Orkestar izvornih instrumenata
- Zemljane igre 1
- Zemljane igre 2
- Neće proći
- Pobuna predmeta
- Heklanija
- Dekupaživljenje
- Komedia del arte attore
- Da li ljubav mora da boli?

Predstave:

- **Lagarije – čas o surogatu** (Dramski studio prazan prostor i Kotorski festival pozorišta za djecu, Crna Gora)
- **Devojčica sa šibicama** (Festival ekološkog pozorišta za decu i mlade, Bačka Palanka; Udruženje sloboda nema cenu, Novi Sad; Pozorište mladih, Novi Sad/Srbija)

Utisci publike:

Lagarije – čas o surogatu

- Bilo je lepo. Svideo mi se crtani na zidu. Nisam se se uplašila mraka. (Dete, 4)
- Bilo je lepo. U predstavi se radilo o školskoj klupi. Najviše mi se svidelo kada su prosipali šarene boje. Glumci su bili dobri. (Učenica, 8)
- Bilo je super. Jedina zamerka je što me bole leđa. Inače sve okej, četvorka. Bilo mi je smešno na početku kada su nas ispitivali neka pitanja, kao – šta je ovo? Papir. (Učenica, 8)
- Meni je bilo lepo. Najzanimljivije mi je bilo kada je glumac prosoo neke boje kao prijateljstvo, ljubav... (Učenica, 7)
- Bilo mi je super. Posebno mi se dopalo kada su se sva svetla ugasila. (Učenica, 10)
- Predstava je bila odlična. Neočekivano, interesantno, drugačije. Ja sam došao sa malim detetom, ona ima 5 godina, za nju baš i nije prilagođena predstava, ali za neke osnovce jeste. (Ekonomista, 35)
- Predstava je bila zanimljiva, malo drugačija, nisam očekivao da bude tako. Zanimljivo je i za decu, ali kontam malo i za odrasle. Sve u svemu bilo je nepredvidljivo, ali zanimljivo. (Profesor, 35)
- Meni se predstava mnogo dopala, pogotovo što smo svi dobili po parče sveta. (Glumica, 39)

Prikupila: Vanja Stepanović

Reč kritičarke: Mašta nije makar šta *Lagarije – čas o surogatu*

Zašto nas škola ne uči da maštamo? Zamislite: „Imam predčas iz Maštanja pa idem na Osećanja i Umetnički rad pre velikog odmora, a onda imam test iz Kritičkog mišljenja.“ Koliko bi umetnica/ka, koliko naučnica/ka, koliko empatičnijih, nežnijih ljudi takva škola stvorila... Upravo takvom času prisustvujemo na *Lagarijama*.

Lagarije, kako im ime implicira možda i nisu čas već predstava. Ili jesu? Šta je istina, a šta stvarnost? „Da li je ovo predstava?“, upita izvođač sebe i publiku. Ukoliko je verovati Piteru Bruku (ipak je uz Kotorski festival koproducent ove predstave i studio Prazan prostor, molim lepo) teatar čini prostor kroz koji se neko kreće dok ga neko treći posmatra. Te činioce imamo. Mirko Radonjić naš je harizmatični „predavač“ (i reditelj predstave), a Marija Backović je naratorica divno sugestivnog glasa, koja uz pomoć mikrofona zajedno sa pijanistkinjom (i kompozitorkom) Ninom Perović stvara zvučnu sliku ove predstave. Nalazimo se u skoro pa praznom prostoru, a publika je tako postavljena oko scene u obliku piste da posmatra ne samo predstavu već i drugu publiku, što veoma doprinosi interaktivnosti sa decom koju *Lagarije* pretpostavljaju. Taj problem – da li je ovo predstava ili čas, samo naizgled deluje kao terminološki, jer nas on zapravo uvodi u osnovno pitanje ove predstave, ono o suštini umetnosti.

Dok smo naslovom prevareni da mislimo da ćemo prisustvovati nekakvom predavanju o, dakako uticajnom, crtanom filmu Zagrebačke škole, autori *Lagarija* se zapravo koriste idejom filma *Surogat*, kao da nam film pokazuju iznutra, te pozorišnim jezikom afirmišu stvaralačku moć mašte. A način na koji to rade je fascinantan – zabavan, pametan i primeren uzrastu kom je namenjen (8+).

Da li ste nekada pokušali da objasnite Platonovu filozofiju đaku drugog razreda osnovne škole? Ne? *Lagarije* uspevaju, upravo pokazujući nam da je ideja predmeta, ono što je u našoj mašti, stvarnije od stvarnog predmeta ili slike istog. *Ceci n'est pas une pipe* (Ovo nije lula, a bogami nije ni đaćka klupa). Mašta, to osnovno oruđe našeg preživljavanja u tesnoj je sprezi sa osećanjima (osnovnim oruđem našeg uništenja, cinik bi rekao, ali ne i ja), te *Lagarije* insistiraju na ideji da bavljenje umetnošću osim što podrazumeva razuzdanu maštu, mora da počiva i na svesti da „tvoj svet nije samo tvoj“.

Humanost, želja za iskrenom komunikacijom sa drugima i deljenjem svog sveta nisu samo poruka već i princip kojim je predstava *Lagarije – čas o surogatu* rađena. Možemo samo da se nadamo da će ova predstava biti uzor i drugim pozorištima za decu i mlade u regionu.

Mina Petrić

Utisci publike: *Devojčica sa šibicama*

- FEP obožavamo, redovni smo posetioci i trudimo se i sinu da stvorimo naviku odlaska u pozorište. Ono što mi je ostalo upečatljivo sa ove predstave je da prikazuje surovu realnost, koja je nažalost svuda oko nas i koja se svakodnevno dešava. Predstava me nikako nije ostavila ravnodušnom. (Administrativna radnica, 40)
- Na predstavi mi se sve svidelo. Bila mi je malo tužna, čak sam malo i plakao. (Učenik, 7)
- Najupečatljivija mi je bila sama tema predstave. Izašla sam sa predstave sa snažnim utiskom. Jasno mi je da je ovo tema na kojoj treba raditi. Možemo se samo pitati kako je toj deci, koja se osećaju odsečeno od ostatka sveta. Treba više da se potrudimo da ih uključimo u društvo i budemo tu za njih. (Studentkinja, 21)
- Jedna negativna kritika vezana za predstavu navela me je da se lično uverim da li je zaista istinita. Nakon što sam pogledao predstavu, mogu potvrditi da je taj kritičar definitivno pogrešio. Decu treba pripremiti za potencijalne situacije u kojima se mogu naći i sa njima pričati o temi trgovine ljudima. Često prolazimo pored oblika trafikinga kojih nismo ni svesni. Mislim da je ovo odličan podsetnik da ne treba da okrećemo glavu na drugu stranu, već da se zapitamo šta možemo da uradimo kako bi pokrenuli neku promenu. (Opštinski radnik, 66)
- Na predstavi mi se najviše dopala preposlednja scena kada su glumci odigrali proslavu Nove godine i zajedno pevali. Predstava mi se jako dopala i bila mi je vrlo emotivna. (Učenica, 11)
- Posle ovoga možemo samo postati bolji ljudi, sa više saosećanja i razumevanja, spremni da pomognemo. (Studentkinja, 23)
- Sa predstave sam izašla sa pomešanim osećanjima. Sadržala je sve. Od lepih do jako tužnih momenata. Nisam očekivala ovako težak i tužan kraj. Gluma je nešto što je ostavilo najjači utisak na mene. Glumci su zaista uspeli da prenesu emociju, na momente sam zaboravila da su glumili. Bitno je da sa mališanima pričamo o ovim temama, pogotovo jer je ovo jedna od tabu tema u našem društvu. Treba početi od malih nogu, a mislim da je ova predstava odličan prvi korak ka promeni. (Srednjoškolka, 16)

Prikupila: Vanja Stepanović

Od malih nog(u) ka velikim promenama!

Ova priča je meni važna na nekoliko razina, a prije svega stoga što želim da mi zaokupira ostatak života. Gledam na nju kao na dugoročni projekt koji će me profesionalno i privatno tjerati u onom smjeru u kojem želim ići – raditi s ljudima s kojima želim raditi, koji slično razmišljaju i stalo im je do sličnih stvari, baviti se stvarima kojima se zaista želim baviti, biti na novim mjestima suradnje koja su inspirativna i proaktivna i jednostavno zaštititi svoje suradnike, bliske prijatelje, obitelj i sebe od svih požara i potresa i mirnih i nemirnih predaja vlasti koji oko nas stalno nastaju. *Od malih nog(u)* je već jedna zajednica, usudila bih se reći i kritična masa ljudi koja radi dobro, predano, iskreno i transparentno. Ne mogu naglasiti koliko mi je to važno, jer u regiji su stvari sve, samo ne iskrene i transparentne. Želim da platforma postane mjesto na kojem će svoj stalni posao i financijsku sigurnost dobiti ljudi kojima je stalo do publike, umjetnosti i budućnosti, koje će publici donositi estetske i edukativne sadržaje koje će pamtili čitav život, koje će reći NE kiču i jeftinim rješenjima koja djecu očito smatraju djetinjastom i nesposobnom za ozbiljan sadržaj, i koje će, naposljetku, postati politički *statement* ili manifest za bolje sutra.

Anja Pletikosa

FEPOLUMNE: Školice

Koliko je malo potrebno da se zaboravi na registraciju, zamenu obe kugle i reglažu trapa. Ispred bioskopa volonteri šarenim kredama predano oslikavaju trotoar prisvojen za potrebe festivala po ceni od 25 muka po kvadratnom metru po danu, mala cena za slobodu. Njihovi pokreti su uvežbani, predani, neophodni. Dok pazim da ne zgazim velika slova FEP pogled mi skreće ka slovima START kojima počinju sveže ispisane školice. Noge mi više ne brinu o zapisima na putu, kreću ka reči start, ritmično skaču sa broja na broj kraj ulaza u bioskop, kao da je to jedini vid kretanja. Na tren se budim iz transa, pogledom tražim majstora čije sam delo oskrnavio, ali nalazim samo osmehe dobrodošlice. Dalje niz put, kada se krene od bioskopa ka Slovačkom domu, na pločniku preko kog se bicikl vozi isključivo bez ruku, između dva dvorišta čije kapije obaveštavaju da zvono ne radi i da ne treba brinuti o opasnom psu, već o gazdi, belom kredom iscrtane su školice. Iscrtane rukom u brzini, bez dozvole, bez projektnog plana, krajnje piratski. Školice su iscrtane kredom po koju se ide kad više nema smisla sedeti na času, kredom kojom se rešavaju ozbiljniji problemi od prostog množenja i oduzimanja, kredom na koju su neka deca iz velikih gradova davno zaboravila i zamenila je flomasterima čija tinta nikad neće osetiti slatki ukus kiše.

Preko ulice, jedno potpuno drugo, ali ništa manje neustrašivo pleme, svoje školice oslikava zaoštrenim komadićem cigle, onim koje se najlakše pronalazi na obroncima zatvorenih gradilišta ili kraj hrpe koja je ostala od stare pušnice. U spirali, nalik na tek iskopan fosil, stoji trag koji lagano kruni vetar – nekad smo se ovde igrali. Sada se svi okupljamo oko Slovačkog doma, čije je dvorište u proteklih godinu dana pretrpelo velike gubitke, kao i svi mi uostalom, ali ni u svom preporodu nije izgubilo osećaj topline, gostoprinstva, i zajedništva kojim zrači. Ni sami nismo osetili kad smo ponovo počeli da se igramo. Možemo li, molim vas, da trčimo do pozorišta? Bojim se, ako budemo hodali, neću stići da vidim mrak koji se pali. Na ulazu smo čekali i osmehe prepoznavali po očima. Tokom predstava nismo mogli da smirimo nemirne noge. Svi smo zajedno stali na start, na to malo polje polumeseca slično proscenijumu koje mami da se ide dalje, na scenu, ili uskoči u gledalište. Uveče, ispred bioskopa na proslavi otvaranja, konačno pomešani sa starosedeocima, stručnjacima za školice, svaka grupa otkriva svoja pravila, noge same prate ritam brojeva, na pločniku za koji se neko od malih nogu i ove godine borio da to bude prostor za igru.

Danilo Brakočević

Intervju: Mirko Radonjić

Lagarije – čas o surogatu

Šta je uloga pozorišta u kontekstu savremenog potrošačkog društva?

Podrazumijevamo da pozorište i konzumerizam funkcionišu kao dva suprotstavljena fenomena, a svjedoci smo sve većem broju pozorišnih stvaraoca koji o predstavi govore kao o proizvodu, odnosno o gledaocu kao o konzumentu, a da se (makar nominalno) ne bave komercijalnim pozorištem. Spremni smo da prenabregnemo ovakvu vrstu rječnika, prihvatajući upliv tržišne terminologije u pozorišni sistem kao jezičku prečicu u svrhu lakšeg sporazumijevanja. To je pogubno! Istovremeno, predstave koje se oslanjaju na lijevu literaturu i/ili ideje, produkcionim modelom koji upošljavaju apsolutno podržavaju tržišnu logiku kroz estetizaciju i spektakularizaciju. Kad i uspije da izbjegne sve ove zamke, pozorište rijetko u publici okupi više od grupe istomišljenika, te predstava (p)ostaje puki placebo za umirenje svijesti, nalik potpisivanju kakve online peticije... Tako da odgovor na vaše pitanje – ja ne znam. Ali znam da bi, kako bismo uopšte mogli da počnemo da osmišljavamo odgovor, morali pozorište i sebe u pozorištu da lišimo nadobudnosti i uvjerenja da umijemo da kažemo išta o konzumerizmu, a možda još bolje: da konzumerizam kao takav sasvim ignorišemo, jer radi se o balonu koji se svakim pomenom samo još više naduvava i neminovno je da nam pukne u facu.

Budući da je i samo pozorište neka vrsta surogata stvarnosti, šta nam vaša predstava govori o odnosu prema surogatima? Da li se protiv surogata treba boriti ili na neki drugi način pristupiti tom konceptu?

Animirani film Dušana Vukotića koji je poslužio kao povod za naše predavanje-performans, u toku kojeg ga u cjelosti i prikazujemo, zvonko i jarko kritikuje surogat koji živimo, te smo smatrali da nije potrebno da ponavljamo rečeno, naročito ne aktualizacijom kroz opšta mjesta toga kako se surogat preselio u virtuelni svijet u koji smo svi, pa i djeca i mladi, uronjeni do mjere da više nismo u stanju da mu prepoznamo granice. Zato smo odlučili da se uhvatimo u koštac sa time kako kreacija – kao ultimativni surogat – ima potencijal da komunicira istinu. Jer u to duboko vjerujemo.

Pripremila: Tijana Grumić

Ala je FEP ovaj svet!

ČOVEK SE LAKO
NASANKA NA LEPO

Nekada smo, ne znajući čemu bi nam tačno mogle služiti sopstvene ruke, pleli narukvice od kanapa. Šarene, kao divlji papagaji.
Baštenski sto za kojim ovoga jutra sedim i pišem ima takav preplet.
Svetlokrem je, sa pokojim snopom Sunca, preplastičan.
Oslanjam se, kao da se oslanjam na davnost, na nešto nekadašnje toplo.
Kao da se oslanjam na svoje detinjstvo.
Pa ipak, ovde sam – u Bačkoj Palanci – na festivalu, dan drugi.

Velim – ovde sam – a ovde kao da svi sve svoje nose preda se – štrudlu, cveće ili komad odeće – zato valjda služe korpe na biciklima.
A bicikli – svuda. Takva je nošnja, sa krošnjom.
Ovde kao da svi sve svoje nose nadohvat oka, zato sada dovodim u pitanje moju težnju ka regresiji, ka prošlom.
I dajem sebi zadatak – budi u onome što predstoji. I biću.

Juče sam upoznao dečaka koji u kutiji za cipele čuva jednog guštera.
Juče sam poželeo da grlim dugo, dugo jednu Devoјčicu sa šibicama.
Juče sam žmurio i maštao, surogatski, kroz boje.
Juče sam osetio kako ujedaju komarci sa Cvrčinih bara.
Juče sam jeo gulaš sa Marijom Karan, četiri porcije.

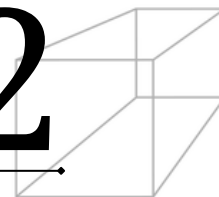
p.s kada na GOOGLE-u ukucaš – Bačka Palanka – izlazi:
bačka palanka vesti
bačka palanka vreme
bačka palanka poštanski broj
bačka planaka sahrane

Ljudi ovde, izgleda, pridaju mnogo pažnje ispraćajima, a uverio sam se – itekako znaju da dočekaju – pogotovo festivalski – tortom, dobrim ljudima i divnim predstavama.
Čovek se lako nasanka na lepo.
Početak je divan, kraj će kaže.

Stefan Tićmi

BILTEN 2

Datum: 21.08.2021.

Predstave 2. dana FEP-a:

- **Luda šuma** (Kuskus institut, Ljubljana/Slovenija)
- **Laboratorija života** (Lutkarska organizacija koju fakat trebamo – LOFT, Zagreb/Hrvatska)
- **Korak po korak do čiste planete** (Gradsko kazalište „Zorin Dom“, Karlovac/Hrvarska)

Utisci publike:

Luda šuma

- Predstava je bila zanimljiva, najviše mi se dopalo što su u pitanju životinje. Super sam se zabavio. (Učenik, 11)
- Predstava je bila divna, pogotvo mi se svideo spoj muzike i plesa. Kroz posebne instrumente koji su veoma originalno urađeni. Poznato je da deca do 5. godine uče najviše kroz igru i priče o životinjama, tako da je ova originalnost doprinela da predstava bude pun pogodak. (Profesorka engleskog jezika i književnosti, 39)

Laboratorija života

- Predstava je bila odlična, najzanimljivija mi je bila scena zemljotresa kada se glumac uplašio. (Učenik, 10)
- Došla sam na predstavu sa sinom, iako meni nije prvi put na FEP-u od velike važnosti mi je bilo da njega dovedem i probam da mu približim pozorište. Najbitnije mi je da su deca zadovoljna programom, usrećuje me kada ih vidim kako izlaze srećni sa predstava i razmenjuju utiske. (Sekretarka međuopštinske organizacije slepih, 54)
- Dopao mi se entuzijazam glumca, predstavu je odlično odigrao. Ne viđa se svaki dan nešto što ima formu putujućeg pozorišta i svakako pozdravljam smelost izbora forme za monodramu namenjenu deci. (Dizajner zvuka, 32)

Korak po korak do čiste planete

- Predstava je bila jako lepa, sve mi se dopalo. Treba da recikliramo da bi sačuvali našu zemlju i život na njoj. (Elena, 9)
- Sjajna predstava. Najviše mi se dopala scena kada su se glumci igrali u dvorcu napravljenom od recikliranog kartona. Važno je reciklirati da bi očistili našu planetu da bi bila lepša. (Učenica, 9)

Prikupila: Vanja Stepanović

Reč kritičarke: Koncert za drvo i orkestar

Luda šuma

Gozd raja, odnosno *Luda šuma*, reditelja i kompozitora Petera Kusa ocharavajuće je pozorišno iskustvo koje se služi umetničkim sredstvima umesto didaktičkim kako bi prirodu približilo deci, a decu prirodi. *Luda šuma* (Kuskus institut, Ljubljana/Slovenija) sačinjena je od postojećih i izmišljenih muzičkih instrumenata. Sve, od pahulje, zečijih ušiju i zvezda do Mede i Zeke čije je prijateljstvo u narativnom fokusu ove predstave, sve baš sve ima svoj zvuk i učestvuje u čarobnoj muzici šume. Četvoro umetnika svira i animira lutke-instrumente na toliko veštom nivou da publika (dečija i odrasla) može osetiti onu retku razoružanost koju imamo kad smo u prisustvu dara.

Jedino što kvari utisak o predstavi jeste njena dramaturgija. Potpuno ushićujuće oživljavanje šumskih stanovnika i smene godišnjih doba kroz zvuk kao da i ne traži tekst koji bi ga učinio prijemčivijim. Za mene, bar, tekst je učinio potpuno suprotno, jer se u nekoliko navrata otvara priča – Meda i Zeka idu da love jesen kako nikad ne bi došla zima, Zeka i Meda su zaljubljeni u isti cvet, Meda se razboleo pa ga Zeka čuva... Međutim, ove klice priča se ne razviju i sa uvođenjem svake nove, izneveravajući tako očekivanja o razvoju prethodne priče, publika može izgubiti interesovanje da prati narativni tok predstave. Srećom, on i nije činilac pozorišne magije ove predstave.

Muzička i likovna lepota, kao i neverovatna maštovitost u konstrukciji instrumenata i dočaravanju prirode (na primer tri glumca animiraju slona od drvenog duvačkog instrumenta - surle i dva okrugla udaračka) i više su nego dovoljni da oduzmu dah i obuzmu duh.

Mina Petrić

Laboratorija života

Laboratorija iz naslova mogla bi nas pogrešno navesti da pomislimo na nešto prazno i sterilno, a ova predstava upravo pretenduje da bude topla i nežna, dok se koristi mnoštvom maštovitih postupaka, te obiljem antikvarnih predmeta koji mahom nisu u upotrebi (kasetofon, slajd projektor...) izaziva nostalgiju kod starijih gledalaca, a interesovanje kod mlađih.

Glumac i animator Mario Jakšić, u predstavi – Boba, otvara pred nama *Laboratoriju života*, umanjenu repliku stana u kojoj živi lutka – mali Boba (režija Morana Dolenc, LOFT Zagreb/Hrvatska). U prvom postupku ponavljanja (Boba se budi pa se budi i lutak-Boba) jasna nam je veza ovog para, a ubrzo shvatamo i razliku među njima – lutka-Boba ume da govori dok se Boba koristi svojim izmišljenim jezikom. Nažalost, glumac nije uspeo zaista da stvori uverljiv jezik kojim bi izazvao utisak da govori ili makar da to što izgovara za njega samog ima neko značenje, već nam samo nepovezanim zvucima potcrtava kako inteligibilni govor nije njegova veština. To se dodatno komplikuje zato što govor kojim se koristi nije ni blokada jezika usled traume, kako na kraju saznajemo da bi trebalo da bude. Ovo je samo jedan od mnoštva primera koji ostavljaju utisak nedovršenosti ove predstave. Nedovršenost odiše i iz sasvim sitnih postupaka, na primer činjenice da glumac ne vlada u potpunosti svojim igraćim prostorom. To je velika šteta budući da se ogroman potencijal ove priče već vidi i oseti.

A šta je priča *Laboratorije*? Greška koja nas sprečava da sa pažnjom kakvu imamo u poslednjim minutima predstave pratimo celu izvedbu upravo je u tome što priča počne i traje poslednjih sedam minuta ove četrdesetominutne predstave. Tu shvatamo („Što se tačno dogodilo tog dana?“) da gledamo muku čoveka da se izbori sa sećanjem o zemljotresu u kom mu je stradala porodica nakon čega je on prestao da govori. Do tog trenutka videli smo buđenje i tok dana lutke i čoveka Bobe, prikazivanje Bobinog detinjstva u prostoru Laboratorije, pozorište senki, teatar objekata, naturalistički postupak pečenja tosta na sceni, po malo od svega, od svega po malo... Ipak, veoma je zanimljivo metonimijsko značenje koje imaju predmeti koji predstavljaju Bobinu mamu, dedu i tetu, a iako razuzdana ova zbrka jezika ima zajednički kvalitet nostalgije u čemu je sasvim dosledna od početka do kraja.

Na kraju ostaje utisak da smo ostali na pragu prelepog šarenog sveta, koji smo ugledali kroz ključaonicu, umesto da nam autori širom otvore vrata.

Mina Petrić

Laboratorija života

Na koji način pozorište za decu i mlade (ili pozorište uopšte) može posredovati u nošenju sa traumom?

Mislim da kazalište može posredovati u nošenju s nekom traumom na najbolji mogući način. Ne samo kazalište nego i umjetnost općenito. Višekratno mi se to potvrdilo, a prvi puta sam to osobno doživjela kad sam vodila jednu djevojčicu razvedenih roditelja na predstavu o toj temi. Ona kao da je proživjela katarzu i izašla je iz dvorane kao preporođena pobjednica Svemira. Naravno, to se ne bi dogodilo da predstava nije bila odlična! Tada sam uistinu shvatila moć kazališta. Oduvijek sam željela biti stvarateljica predstava koje mijenjaju ljude ili im otvaraju vidike i vrata mašte koja onda opet radi svoje, jer je baš mene susret s kazalištem tako promijenio...

Budući da ni glavni junak vaše predstave ne govori, rešili ste da se poslužite njegovim načinom komunikacije, te da nam ovu priču ispričate kroz simbole i druge pozorišne kodove. Da li je izazovnije na taj način pričati o šakaljivim temama, ili kroz njihovo verbalizovanje? Šta donosi jedan, a šta drugi pristup?

Od malih nogu sam zaljubljena u lutkarstvo jer je njegova srž oživljavanje neživog, davanje duše predmetima. Ti predmeti su posrednici između animatora i publike i njihova važnost i uloga je ogromna. Oni sve smiju i sve mogu i svojom su pojavom meni snažniji od same riječi. Već samim odabirom lutke, lutkari daju neki simbol svojoj lutki. Mlađoj publici koja se od malih nogu susreće s tim principom u kućnom okruženju, kroz igru s igračkama, direktnije je i jednostavnije prihvatiti i razgovarati o nekim temama koje su bolnije, teže, šakaljivije ili kako god ih nazvali, pa je lutka onda tu sjajan medijator. Smatram da je kroz lutku, predmete, slike, kroz vizualno snažnije komunicirati s publikom. Riječi nam tu uvijek mogu pomoći. Ali meni su one obično u drugom planu, barem u mojem kazališnom izražaju.

Stanje pozorišta za decu i mlade u regionu je takvo da su sredstva finansiranja često vrlo oskudna, što nekada dovodi do umetničkih i estetskih izbora koji su ekološki svesniji. Koliko je važna svest o ekološkom pristupu produciranu jedne pozorišne predstave danas? Da li to treba da bude nužnost ili svesna odluka i prioritet?

Mislim da je stvar šira. Ako smo kao ljudi ekološki osviješteni onda ćemo to aplicirati u svakom segmentu našeg života, pa onda i u našim poslovima. Lutkarstvo koje oduvijek volim ima taj sakupljački, volim reći hrčak moment jer stvaranje novog iz starog je meni jako ispunjavajuće. Taj bric-à-brac, diy, buvljak stil je za mene neiscrpan izvor inspiracije pa često posežem baš za starim predmetima za svoje scenografije i lutke. Ako mi to estetski ne odgovara za neku predstavu onda obično posežem za prirodnim materijalima. Mislim da bi nam ekološki pristup u svemu trebao biti nužan i svjesni prioritet.

Pripremila: Tijana Grumić

Od malih nog(u) ka velikim promenama!

Ja nisam išla u pozorište od malih nogu, jer ni mesto u kom sam ja odrasla, kao ni Bačka Palanka, nije imalo pozorište. Imalo je pozorišnu salu u kojoj je bio i bioskop i folklor i izložbe, a ponekad i poneko gostovanje neke predstave koja dođe iz nekog velikog grada (a koja nikad nije za decu).

Možda nisam zavolela pozorište od malih nogu, već mnogo kasnije, ali ga ipak volim. Baš mnogo. Volim ga jer je svemoguće i jer može da me odvede na sva ona mesta na kojima nikad nisam bila (od dna mora, pa sve do kosmosa). Toliko je svemoguće pozorište, ako mu se prepustiš. Zamislite onda koliko bih ga tek volela da sam od malih nogu znala kako je uzbudljivo.

Zato volim našu platformu ***Od malih nogu*** jer je vidim kao mesto okupljanja svih nas koji volimo pozorište, koji želimo da ga stvaramo, koji želimo da nekoj deci, makar ona živela u gradovima bez pozorišta, pokažemo šta je sve pozorište i pokušamo svi zajedno da ga napravimo boljim za sve one generacije koje tek dolaze.

Tijana Grumić

Fepolumne: Greške

20.8.2021 godine izašao je prvi bilten Festivala ekološkog pozorišta, presavijam papir dok ne dobije svoj pravi oblik, oblik ptice u letu, dva pobeđnička luka. Kroz ruke mi prolazi svež, još topao iz štamparije, lako se potčinjava. Osećam se kao da već dugo radim u maloj poslastičarnici ručnih radinosti, previjajući teške talase gustog šećernog rastvora. Posle deset presavijenih listova to postaje automatizam, onaj blaženi, teškim mislima neometan automatizam. A3 papir okrene se na popunjeno naličje, onda se jedan kraj papira preklapa ka drugom, nežno, da se ne izgubi vazdušastost koja pojačava ukus, jedna se ivica približava drugoj i kad se čošak iza čoška krije, bridom šake poravna se presek. Izgleda da je završni potez bio toliko energičan, toliko silovit, da je jedno g ispalo iz mog teksta. Ko ga nađe, njegovo je. Naučiću jednom da postrojim sva svoja slova, makar bez reda, pre nego što ih pošaljem u beli svet. Slovo a brojem 234, b 26, v 63... Dok zamišljam svoje čete slova, sit od ručka, gegam se putem do plaže. Ne samo da sam poneo kupaći, već ga i nosim na sebi, kao tajni agent poverljiva dokumenta. Ali avaj, to je bila greška, jer umesto da odemo na plažu, zavukli smo se u dubok hlad restorana sa čije terase samo krajičkom oka mogu da vidim gde se voda spaja sa kopnom, kao na televizoru visoke rezolucije. Konobar kaže da nema palačinki, da bi pola sata kasnije novopridošlim gostima servirao po četiri palačinke na tanjiru sa šlagom. E to je greška, prijatelju. To ne bi prošlo ni u pozorištu. Čuo sam da Česi insistiraju na tome da u pozorištu uvek mora biti mesta za grešku ali im, koliko ja znam, i pored sveg truda, još nije pošlo za rukom da je naprave. Kod nas je na sceni toliko živo da čak i greške imaju život za sebe. Neko mucne, neko štucne, nečija glava od umora ključne, neko kaže molim, neko halo. Kao i u životu, retko se čuje izvini. Je li greška u pozorištu zaspali od miline? Je li greška ustati sa sedišta i plesati na vrhovima ušiju? U pozorištu na jednom kraju sveta, redari sa galerija nestašnoj publici preciznim laserima osvetljavaju telefone u rukama i lutajuće poglede vraćaju na mesto. U pozorištu na drugom kraju sveta kraj svakog deteta je po jedan tumač i prevodilac koji svojim mirnim i stalozanim prisustvom uverava da nema potrebe za nestašlukom. I jedni i drugi bore se da održe svet osmišljen da funkcioniše bez greške. A i dalje u centru sveta, FEP.

Danilo Brakočević

Reč kritičarke: Sitnim koracima...

Korak po korak do čiste planete

Gradsko kazalište „Zorin dom“ (Karlovac/Hrvatska) Festivalu ekološkog pozorišta donelo je jednu istinski ekološku predstavu. Naime, njena je scenografija napravljena od reciklažnog materijala ili već nastala putem reciklaže, a njena je forma – forma časa na kom devojčica Ružica (Lovorka Trdin) uči dečaka Dina (Adro Damiš) pet koraka zaštite životne sredine kako bi se on priključio Ekoratnicima. *Korak po korak do čiste planete* je predstava (autorka Petra Cicvarić, reditelj Peđa Gvozdić) koju su autori namenili uzrastu 3+ i jedina predstava za tako malu decu na ovogodišnjem FEP-u.

Verujem, da to pak ne znači da je preterano afektiranje u glumačkoj igri oboje mladih glumaca opravdano. Njihovo izvođenje ove predstave pokazuje nam da su oni, verovatno, igranje za najmlađe shvatili kao slobodu da se odreknu mnogobrojnih mogućnosti za glumačko nijansiranje u okviru kreiranja likova. Ipak, nisu ovi mladi ljudi jedini (a ni najveći) krivci za to da ovo bude jedan od dominantnih utisaka o predstavi.

Takođe, stiče se utisak da i sam tekst afirmiše stereotipe poput „dečaci vole plavu boju i fudbal“, a „devojčice su dobronamernice koje nose naočare i kikice“ kao i da je suviše banalan u smislu izbora situacija naspram važnog i kompleksnog problema koji tretira.

Sa druge strane, nije preterano ispunjen ni prostor koji je reditelj imao da eventualno nadogradi ili nadomesti nedostatke teksta. Interaktivnost koju predstava sadrži mogla je da bude sprovedena dosta veštije upravo zato što je to jedan od najvećih kvaliteta ove predstave.

Korak po korak do čiste planete je predstava koja nas je pre svega naučila da je važno da recikliramo – što je uprkos svim umetničkim i estetskim nedostacima ove predstave, ipak značajno.

Mina Petrić

Intervju: Peter Kus *Luda šuma*

FEP je festival koji se zalaže za ekološki svesno pozorište. Radnja vaše predstave se odvija u šumi, međutim prostor u kome se odigrava cela predstava napravljen je upravo od prirodnih materijala, koji uglavnom potiču upravo iz šume. Koliko je važno biti ekološki svestan u kreiranju pozorišne predstave? Da li je potrebno imati tu svest čak i kada se priča od koje polazimo ne bavi prirodom ili ekologijom?

Direktni motiv za stvaranje predstave *Luda šuma* nije bio upozoravanje na ekološke probleme. Predstava je nastala iz inspiracije prirodom, njenom snagom i lepotom, pa sam siguran da zbog toga na kraju deluje kao ekološki svesna. Predstava teži da pokaže koliko čudesnih stvari se skriva u šumi na koje možemo obratiti pažnju, koliko topline i pozitivnih emocija je u njoj, a sa druge strane i teških prepreka koje priroda postavlja ispred nas. Predstava teži i da prikaže koliko su bitni prijateljstvo i poverenje a sa druge strane i samoća, kad nama treba. Takođe, koliko je bitna tolerancija i poštovanje drugih, osetljivost, čuđenje svetu i radost života. A to su sve stvari koje proizilaze iz prirode i zbog toga treba njoj da se vraćamo. Mislim da ovakav put napravi više za ekološku svest nego direktni pedagoški pristup.

Muzika je takoreći okosnica ove predstave. Da li je ideja za stvaranje Lude šume potekla od želje da se, koristeći prirodne materijale, poigrate sa pričanjem priče kroz zvučnu sliku, takoreći od forme, ili ste pošli od sadržaja, odnosno priče Sergeja Kozlova? Kako je tekao proces rada na predstavi?

Da, pošto se bavim muzikom i izrađivanjem muzičkih instrumenata, to je bila polazna tačka. Bitni sastojak šume su i njeni zvukovi, zvučne i emotivne atmosfere godišnjih doba koje smo pokušali da ostvarimo na pozornici. Na početku je tako bilo slušanje prirode, onda traženje zanimljivijih šumskih predmeta i zvukova, kojima je sledila izrada izvornih instrumenata iz prirodnih materijala. Kada je trebalo sve povezati u celinu, pronašao sam basne ruskog spisatelja Sergeja Kozlova o ježiću i medvedu, koje su onda bile inspiracija za priču i likove u predstavi.

Pripremila: Tijana Grumić

Ala je FEP ovaj svet!

DVE KUGLE PREDSTAVE,
AKO MOŽE, S VANILOM...

Ne seća se divljih prašuma iz kojih je došao bosonog.

Jednostavno se ne seća, u očima mu se vidi. Te su divlje prašume njegov dom, slutim. I nisam daleko od istine već od sebe.

Spominje svoga oca, spominje svoju majku. Veli – na njivi su, brazdare.

Možda je maločas trampio papuče za čips sa ukusom sira, to ne znamo, Sofija i ja, ali saznali smo ovo:

zove se na slovo na slovo I.

Sedi sam ispred Bisokopa, ćumurastih tabana.

Nije halapljiv. Ima mirnoću močvarnog čempresa i dva malena htenja: da pogleda *Ludu šumu* i da pojede sladoled. Prvo bi nahranio oči, dve kugle predstave, ako može, s vanilom...

Nije halapljiv: malo traži od života. Tek da mu bude jasan. Tek toliko.

Skakuće, pritajeno radostan, da razgazi nove papuče,

a treba da skače – da razgazi život.

Da bude udobniji. Da omekša.

Ne seća divljih prašuma iz kojih je došao golonog.

O svemu priča istim tonalitetom kao da mu je sve istost.

(Za razliku od I, V bi hteo tri glasačka listića i još jedan preko.)

Spominje svoga oca, spominje svoju majku, spominje sestricu svoju,

prerano preminulu, nedavno.

Možda je upravo to *Devojčica sa šibicama*, ona sa otvaranja FEP-a, pomislih.

Ta pomisao me čini budnim.

Sat pokazuje 2:54.

Festival, dan drugi, soba 206.

Eto.

A hteo sam pisati o Sonjinom pesku u glasu, spremio olovku, kofice i loptice, spremio zeleni karton, suncobrane – ali mućak.

[pažnja, pažnja! – OBAVEŠTENJE

Ako danas slučajno pronađete neki telefon – sigurno je Sofijin.

Već ga dve večeri gubi, što ne bi i večeras.]

BILTEN 3

Datum: 22.08.2021.

Juče na FEP-u:**Radionice:**

- Orkestar izvornih instrumenata
- Pobuna predmeta
- U kontaktu u pokretu
- Heklanija
- Dekupaživljenje
- Neće proći
- Uvod u gejming industriju
- Komedia del arte attore
- Da li ljubav mora da boli?

Razgovori o pozorištu za decu i mlade:

- *Okruglasti sto* / Tema dana: Ekološko pozorište
- Predstavljanje regionalne platforme *Od malih nog(u)*

Predstave:

- **Sirenina duša** (Pantomimski teatar MI Minor, Sankt Peterburg/Rusija)
- **Serbus Evropeikus** (Akademija umjetnosti Banja Luka/Bosna i Hercegovina)

Utisci publike:***Serbus Evropeikus***

- Ostala sam malo zatečena, ali kada sagledam priču u celini razumem da je poruka da ne treba da gubimo svoj identitet. Glumci su jako talentovani, što su i prikazali kroz, kako glumu, tako i ples i pevanje. (Domaćica, 48)
- Predstava je bila odlična. Dopalo mi se odstupanje od realnosti, iako ja lično nisam patriota i ne bih podržao tematiku koja se tiče istorijskih ličnosti, dopao mi se obrt na temu. Držala mi je apsolutnu pažnju tokom cele predstave. (Pravnik, 28)

Reč kritičarke: Mala sirena na jeziku tela***Sirenina duša***

Pantomimska predstava *Sirenina duša* (Pantomimski teatar MI Minor, Sankt Peterburg/Rusija) rađena je na osnovu bajke Hansa Kristijana Andersena i, za razliku od mnogo poznatijeg Diznijeovog filma, zadržava surovi tragični kraj (r. Jekaterina Varlakova). Na planu sadržaja to jest poruke ovakva odluka je vrlo pohvalna, zato što, nasuprot izmenjenom sižeju koji je Dizni procenio pogodnim deci, originalna bajka zapravo uči devojčice da mogu stradati ukoliko se radi ljubavi odreknu sopstvenog glasa.

Začuđujuća je, zato, odluka da se u formi pantomime, koja ne trpi govor, obrađuje tema čiji je centralni obrt gubitak glasa. Glumci povremeno i koriste govor na izmišljenom jeziku, a takođe postoje glasovni snimci koji nam daju dodatne informacije o onome što gledamo poput nekakvog radio-priloga o rusalkama tj. sirenama ili ključnih rečenica za zaplet (Sirena: „Sve bih na svetu dala za jedan dan ljudskog života“) ili glas veštice koja nam, umesto pantomimom, govorom daje poslednji uslov Sireni: „Probij prinčevo srce ovim nožem ili ćeš umreti.“ Nije sasvim jasno zašto su se autori odlučili da dopuste ovu nedoslednost, kad su nam u toku sat i petnaest minuta trajanja predstave prikazali veliku veštinu vladanja telom i pokretom, neverovatno maštovita rešenja, prelepe jednostave prikaze apstraktnih ideja (poput plesa duša) pa i duhovite i brze gegove. Posebno se izdvajaju scene u kojoj Sirena tj. Jekaterina Varlakova sama odigra spasavanje Princa iz bure uz pomoć – prinčeve jakne, scena pripremanja magičnog napitka u vešticinoj pećini i scena Prinčevog traženja Sirene u morskoj peni.

Osim naizgled neizmenjene i prilično dosledno ispraćene bajke, gledamo i maleni prolog (stilski različit od ostatka) u kom nam glumci pantomimski prikazuju da će odigrati bajku na osnovu knjige *Mala sirena* te dele uloge. Izuzetnu posvećenost i veštinu u vladanju pantomimom poseduje Antonina Popova te nakon predstave ostaje žal što podela uloga (u predstavi i stvarna) nije ovoj sjajnoj glumici pružila više prostora. Njena androgenost u ulozi mornara kao i preciznost u svakoj radnji zaslužuju svaku pohvalu. *Sirenina duša* poseduje problem ritma pa i pomenute nedoslednosti u pozorišnom jeziku, ali je i pored toga vrlo koherentna i vešta, a određene scene se uzdižu do vrhunske umetnosti.

Utisci sa radionica:

Radionica Heklanija

Radionica Uvod u gejming industriju

- Kada sam video da će doći playrix, odmah sam se zainteresovao jer igram puno igara koje su slične njihovim. Pažnju mi je privukao i sam naziv radionice, s obzirom da sam neko ko obožava da igra igrice. Najviše mi se svideo njihov pristup radionici i prijatna atmosfera. (Student, 19)

- Došao sam na radionicu da vidim o čemu se radi i jako mi se dopalo. Danas heklamo i napravićemo jednu veeliku nit. (Učenik, 7)
- Inače volim da pletem i pravim razne stvari. Heklanje mi prija, jako me smiruje, a radionica mi je fantastična. (Učenica, 9)

Radionica Neće proći

- Ovo je tema kojom sam se bavila i ranije tako da sam želela da još više proširim znanje na temu trgovine ljudima. Takođe mi se dopada i koncept radionice i način na koji je organizovana. (Studentkinja, 23)
- Poznajem jedan deo ekipe sa radionica od ranije i kao OPENS-ov ambasador izuzetno sam zainteresovana za sve što se dešava u društvu, pogotovo ako postoji neka problematika na kojoj se aktivno radi poput ove radionice. Tokom radionice imala sam priliku da upoznam sjajne nove ljude koji su mi ullepšali celokupno iskustvo. (Doktorica medicine, 29)

Radionica Zemljane igre

- Najviše mi se dopalo što smo naučili kako se pravi cement. (Učenik, 7)

Radionica Komedija del arte attore

- Baš sam se zabavila na radionici. Glumili smo i zabavljali se. (Marija Puškar)
- Na dramskoj radionici nam je bilo jako lepo. Zabavili smo se, igrali se i za kraj smislili jednu lepu predstavu. (Lara Kuburović)
- Već nekoliko godina sam na ovoj radionici i svake godine mi je super. Radimo svašta i predstave koje napravimo su super. (Marija Bulajić)

Radionica Da li ljubav mora da boli?

- Radionica je bila jako edukativna, pogotvo što živimo u vremenu kada je precepcija o ljubavi iskrivljena. Voditeljke radionice su nam kroz mnogo primera predstavile koji su to oblici ponašanja koje smo smatrali izrazom ljubavi, a koji su zapravo potpuno suprotni ljubavi. (Studentkinja, 23)
- Radionica je sadržala odlične zaključke i imala odličnu interakciju, koju smatram ključnom za razumevanje bilo koje teme. Najupečatljiviji utisak mi je ostavio sam pomćen asertivne komunikacije kao i ukazivanje na važnost iste. (Student, 23)

Radionica Dekupaživljenje

- Juče mi je bilo predivno na radionici. Radili smo nove i zanimljive stvari i upoznao sam puno novih prijatelja, a najviše mi se dopada što učim nešto novo. (Učenik, 11)
- Ova radionica mi se svidela jer imam priliku da budem kreativna i pravim nešto novo. Mislim da je ekologija važna da bi sačuvali našu planetu. (Učenica, 12)

Radionica Orkestar izvornih instrumenata

- Najviše mi se dopada što pravimo nešto novo. (Učenik, 7)
- Došla sam da naučim nešto novo. Radionica mi je super. (Učenica, 7)
- Na muzičkoj radionici pravili smo slona i žabu. Otišao sam jer me je zanimalo i bilo mi je fantastično. (Učenik, 7)

- Volim da pravim nove stvari. Danas pravimo obeleživače za knjige, koji će mi koristiti jer volim da čitam. (Učenica, 9)
- Juče mi se najviše svidelo kada smo ukrašavali notese, recikliranjem šarenih salveta. Reciklaža je bitna zato što kad recikliramo, od nečeg starog što smo hteli da bacimo napravimo nešto novo i korisno. (Učenica, 7)

Radionica Pobuna predmeta

- Na radionici smo uzimali predmete i davali im imena. Govorili smo im kako da se pomeraju i tako su oni postali igračke. (Dete, 6)

Prikupila: Vanja Stepanović

Od malih nog(u) ka velikim promenama!

Od malih nogu sam težila (željela/maštala) da budem dio stabilne, hrabre, otvorene, kreativne, inspirativne zajednice koja pruža podršku za izbore u koje vjeruješ. *Od malih nog(u)* je zajednica kojoj pripadam i dajem sve od sebe da bude prostor za ljude koji žele da pomijeramo svoj svijet i svijet oko sebe. Svijet – riječ koju smo iznašli da opišemo ekosistem, svoj, tvoj, naš. Značaj ovog pokreta je u pokliču – ja mogu, trebam i zaslužujem od malih nogu. Volim ovu platformu jer unutar nje bez straha mogu da kažem da ne znam. Platformu su izrodila prijateljstva, a prijateljstva su magični kotur koji bliješti u bojama nade i ima teksturu čička – što se više okreće više ljudi sakuplja. *Od malih nog(u)* sam ja.

Marija Backović

FEPOLUMNE: Sanjamo li skromne sne

Krenem i ne znam kada ću stati, ovaj grad sada poznajem po dve ulice kojima ne znam ni ime, ali ih znam kao ulicu bioskopa i ulicu Slovačkog doma. U ulicama koje ih seku vazduh je gušći, pevaju neke tuđe ptice. Tako se setim da postoji ceo svet van onoga na pozornici. Neke divlje stare ptice, koje su svoje perke vukle za sobom u džakovima i jastučnicama, kreštale su o smrti, nisu stale danima. One se boje naših ulica. U našim ulicama njihove čekovne knjižice više ne važe, a ni bilo gde drugde, ali ljudi nemaju srca da im kažu. Nisam rekao da su ulice postale naše dok smo se trudili da ih podelimo sa celim svetom. Jedan pustolov je još u februaru rekao poslednji put laku noć deco. O drugom ptice ne prestaju da kreće. Nikad zapravo ne stignemo da se oprostimo. Imate li komarnik za misli? Ne mogu da zaustavim ove proklete komarce da mi ispijaju mozak, na kraju me truju i svrbe misli. O čemu govorimo kada govorimo o pozorištu? O posvećenosti o emocijama o odgovornosti o budućnosti o prošlosti o trajanju o tiraniji o dugovima o. Sa velike visine gledamo u pod dok hodamo na žilet žici i balansiramo između praznih pohvala i krvoprolića. Skupili smo se da vidimo šta nam je činiti, kad se umorimo od priče, sadržaje svojih džepova istresamo na okruglastom stolu, ne bi li u njima nazreli budućnost. Sav je pasulj otišao u čorbu. Danas, pojavom talasa električnih vozila, automobilska idustrija je pod pretnjom da izgubi tlo pod nogama. Šta je za pozorište automobil na električni pogon?

Ako smo otkrili da su električni automobili postojali pre onih na naftni pogon, možda se i rešenje naše jednačine krije u prošlosti, u nekoj fusnoti koju smo prevideli. Ko pronađe x, neka se javi. Mi ćemo da kopamo, a blago nek ostane onom ko preuzme lopatu i krene da traži y. Možemo li napred bez megalomana? Ili je vreme za megalomanke? Sanjamo li skromne sne? Jesu li naše pračke dovoljno jake? Plan za borbu se pravi, počinje da obećava. Ako nije opasno, ne želim da gledam, ako nema nežnosti, ne interesuje me. Daj mi opasno i nežno pozorište ili idi kući. Kada usamljeni ludak iz kule u meni ode na pauzu onda se smekšam, omekšam i hvalim trud, ako ga ima. Smeje mi se društvo iz ćoška, smeta im što sve čujem. Da li je dečiji smeh najlepši zvuk na svetu i koliko daleko smo spremni da idemo da bi ga čuli? Nekad je dovoljno samo da budemo tu. Publici nikad, nikad, ne smeš okrenuti leđa. Ne bukvalno, možda nije očigledno, niste propustili to predavanje, to se, nažalost, retko uči u školi. Učimo kako da se suočimo s publikom, kako da istrpimo njihove poglede, led koji nije smrznut. Godinama učimo da slušamo, a opet nekad ostanemo gluvi za potrebe drugih. I onda se najlakše okrive pundravci. Ne okrećite leđa deci, nikad vam to neće oprostiti. Sa FEP-a se odlazi koracima unazad.

Danilo Brakočević

Utisci sa radionica:

Radionica Heklanija

Radionica Uvod u gejming industriju

- Kada sam video da će doći playrix, odmah sam se zainteresovao jer igram puno igara koje su slične njihovim. Pažnju mi je privukao i sam naziv radionice, s obzirom da sam neko ko obožava da igra igrice. Najviše mi se svideo njihov pristup radionici i prijatna atmosfera. (Student, 19)

Radionica Neće proći

- Ovo je tema kojom sam se bavila i ranije tako da sam želela da još više proširim znanje na temu trgovine ljudima. Takođe mi se dopada i koncept radionice i način na koji je organizovana. (Studentkinja, 23)
- Poznajem jedan deo ekipe sa radionica od ranije i kao OPENS-ov ambasador izuzetno sam zainteresovana za sve što se dešava u društvu, pogotovo ako postoji neka problematika na kojoj se aktivno radi poput ove radionice. Tokom radionice imala sam priliku da upoznam sjajne nove ljude koji su mi ulepšali celokupno iskustvo. (Doktorica medicine, 29)

Radionica Da li ljubav mora da boli?

- Radionica je bila jako edukativna, pogotvo što živimo u vremenu kada je precepcija o ljubavi iskrivljena. Voditeljke radionice su nam kroz mnogo primera predstavile koji su to oblici ponašanja koje smo smatrali izrazom ljubavi, a koji su zapravo potpuno suprotni ljubavi. (Studentkinja, 23)
- Radionica je sadržala odlične zaključke i imala odličnu interakciju, koju smatram ključnom za razumevanje bilo koje teme. Najupečatljiviji utisak mi je ostavio sam pomen asertivne komunikacije kao i ukazivanje na važnost iste. (Student, 23)

Radionica Orkestar izvornih instrumenata

- Najviše mi se dopada što pravimo nešto novo. (Učenik, 7)
- Došla sam da naučim nešto novo. Radionica mi je super. (Učenica, 7)
- Na muzičkoj radionici pravili smo slona i žabu. Otišao sam jer me je zanimalo i bilo mi je fantastično. (Učenik, 7)

Radionica Pobuna predmeta

- Na radionici smo uzimali predmete i davali im imena. Govorili smo im kako da se pomeraju i tako su oni postali igračke. (Dete, 6)

- Došao sam na radionicu da vidim o čemu se radi i jako mi se dopalo. Danas heklamo i napravićemo jednu veelikuu nit. (Učenik, 7)
- Inače volim da pletem i pravim razne stvari. Heklanje mi prija, jako me smiruje, a radionica mi je fantastična. (Učenica, 9)

Radionica Zemljane igre

- Najviše mi se dopalo što smo naučili kako se pravi cement. (Učenik, 7)

Radionica Komediya del arte attore

- Baš sam se zabavila na radionici. Glumili smo i zabavljali se. (Marija Puškar)
- Na dramskoj radionici nam je bilo jako lepo. Zabavili smo se, igrali se i za kraj smislili jednu lepu predstavu. (Lara Kuburović)
- Već nekoliko godina sam na ovoj radionici i svake godine mi je super. Radimo svašta i predstave koje napravimo su super. (Marija Bulajić)

Radionica Dekupaživljenje

- Juče mi je bilo predivno na radionici. Radili smo nove i zanimljive stvari i upoznao sam puno novih prijatelja, a najviše mi se dopada što učim nešto novo. (Učenik, 11)
- Ova radionica mi se svidela jer imam priliku da budem kreativna i pravim nešto novo. Mislim da je ekologija važna da bi sačuvali našu planetu. (Učenica, 12)
- Volim da pravim nove stvari. Danas pravimo obeleživače za knjige, koji će mi koristiti jer volim da čitam. (Učenica, 9)
- Juče mi se najviše svidelo kada smo ukrašavali notese, recikliranjem šarenih salveta. Reciklaža je bitna zato što kad recikliramo, od nečeg starog što smo hteli da bacimo napravimo nešto novo i korisno. (Učenica, 7)

Prikupila: Vanja Stepanović

BILTEN 4

Datum: 23.08.2021.

Intervju: Jovana Rakić

Tu sam ispod polovine kapi

Vaša predstava kombinuje elemente savremenog plesa i instalacije, formi koje nisu mnogo zastupljene u umetničkom stvaralaštvu za decu i mlade. Na kakve ste sve izazove nailazili praveći predstavu ovog formata koja se bavi vrlo apstraktnim, čak filozofskim temama?

Mislim da je ključna stvar našeg okupljanja želja da stvaramo participativne predstave, one u kojima deo umetničkog rada, odgovornost i slobodu prepuštamo deci, one u kojima će deca moći da učestvuju i doživljavaju prostor koji smo za njih osmislili. U tom smislu, najteži deo bio je pronaći mlade saradnike sa kojima ćemo isprobati ono što smo napravili. Tu su nam pomogli *Mali pozorišni eksperti* iz Beograda, koji su bili naša publika pre publike i dali nam korisne savete.

Što se tiče izazova, oni su brojni, od onih fizičkih koji se odnose na prostor, preko organizacionih, do autorskih jer stalno preispitujemo naše postupke, način na koji komuniciramo sa publikom, procedure. U tom smislu mogu da kažem da ni jedno izvođenje nije isto.

Bazični umetnički predlog koji predstava pruža deci jeste biocentrični pogled na svet u kojem sve što postoji ima jednaku važnost i razlog postojanja, kao i specifičan odnos prema onome što ga okružuje, pa tako i dete kao individua. Biocentričan pristup se zasniva na davanju podjednake važnosti svemu što nas okružuje, bez hijerarhije koja daje prednost jednom jeziku, jednoj osobi ili jednom umetničkom pravcu. Tako je i tekst predstave jedan njenih od ravnopravnih elemenata.

Stanica Servis za savremeni ples je već imala plesne predstave za decu, ali ovakva vrsta umetničkog izraza se, čini se, još uvek bori za svoje mesto unutar institucija. Kakvo je stanje plesne scene u Srbiji generalno, a kakvo je kada je u pitanju sadržaj namenjen deci i mladima?

Savremeni ples u najvećoj meri funkcioniše van institucija, projektno, kroz nezavisnu scenu, što podrazumeva neizvesnost i nestalnost rada, to je način na koji smo već navikli da funkcionišemo. Tako je i kad je u pitanju sadržaj za decu i mlade. Podrška institucionalnih pozorišta postoji ali retko i takva pozorišta/ galerije/muzeji su uglavnom izuzeci među institucijama.

Priredila: Tijana Grumić

Utisci publike:

Tu sam ispod polovine kapi

- Predstava je bila aktivna zanimljiva i inspirativna. Najviše mi se dopalo kada smo lepili i igrali se s peskom na stolu. (Učenik, 9)
- Predstava mi je bila zanimljiva, poučna i aktivna, a najviše mi se dopalo kada sam prosipao crvenu boju. (Učenik, 7)
- Baš mi se dopala predstava. Bilo mi je jako lepo, a najviše mi se dopalo to što sam mogao aktivno da učestvujem. (Učenik, 12)
- Na predstavi mi je bilo super. Radili smo različite zadatke što ju je izdvojilo od ostalih koje sam do sada gledala. Najviše mi se dopalo kad smo crtali. (Učenica, 11)

Prikupila: Vanja Stepanović

Reč kritičarke: Tu sam i tu smo zajedno

Tu sam ispod polovine kapi

Stanica servis za savremeni ples donela je FEP-u jedinu zaista interaktivnu predstavu. Ovaj plesni performans/umetnička instalacija (autorski tim: Jovana Rakić, Marko Milić, Milica Pisić, Milena Todorović) odigrava se u dva prostora uz podlogu dron muzike (Bojan Palikuća) kao i nasnimljeni glas naratorke (Nađa Petrović) – devojčice koji nas vodi kroz svoju introspekciju. Prvi prostor služi da senzibilize publiku za ono što će proživeti i to čini kroz niz zadataka u porukici na papiru: „Čao, ja sam tvoj tajni zadatak koji će ti pomoći da dođeš ispod polovine kapi“. Prigušeno svetlo i meditativna muzika dopuštaju publici da se opusti i bez zazora ustane sa svojih stolica te da prati uputstva poput „Pimpuj zamišljenu loptu 23 puta“ ili „Sedi i pogledaj gore“, a podni reflektori usled kretanja publike u prostoru stvaraju lepu igru senki.

Nežno pripremljena, publika (8+) premešta se u drugi prostor, zidova obloženih papirnim oblacima-oblicima u ulozi membrane koja nas zadržava u okviru „unutrašnjeg sveta“ naratorke, prostoru tišine i unutrašnjeg glasa, mašte i plesa (dizajn scene: Željka Jakovljević). Devojčica nam govori o svojoj želji da bude pilotkinja, svojim strahovima i nedaćama u školi, o tome kako zamišlja da žaba diše, o tome kada se oseća kao riba i vodi nas kroz svet prirode, od mikro (mitohondrije) do makro skale, a taj biocentrični pristup tekstu radi više za ekološku svest kod publike od nekih drugih deklarativno-ekoloških predstava. Ples u predstavi ilustruje naraciju na veoma maštovit način, a izvođačice u svakom trenutku imaju budan odnos prema publici. Kada je beba oduševljeno ispuzala ka njima, plesačica se zaigrala s njom. Svaki zadatak koji publika dobije zadržava dovoljnu širinu da publika može da ga odbije ili izvede nešto sasvim drugo i to je u redu. Nalazimo se u sigurnom prostoru. Unutrašnjem prostoru. Tu sve može da se desi.

Kada devojčica u mislima naiđe na zid-blokadu, odluči da na njega ređa kap po kap sve dok se zid ne istopi. Publika je takođe pozvana da nalepi papiriće kapi na papirni zid, a zatim da slika kapi po zidu. Deca imaju slobodu da naslikaju i nešto drugo. Nalazimo se u sigurnom prostoru. Publika dobija lampice te ima slobodu da osvetli onaj deo prostora ili plesa koji je zanima. Dozvoljeno joj je da usmeri pogled ili zatvori oči.

Tekst koji se tek delom tiče vršnjačkog nasilja u školi, ali se suštinski bavi pitanjem ranjivosti i odbrambenih mehanizama (od kojih je najlepší mašta) ispraćen je zatim vrlo upečatljivom plesnom scenom u kojoj se sa izvođačice kida papir-zaštitna membrana. Papir-unutrašnji svet, u finalu predstave menja značenje u papir-spoljašnji svet kada deca dobijaju boje i maketu brdovitog predela od belog papira te zadatak da ga oboje. Na taj način *Tu sam ispod polovine kapi* podvlači jedinstvenost mašte i njenu snagu da se prelije i poveže sa svime na svetu. Ali, mnogo važnije, ova predstava pruža deci priliku da osveste svoja tela, da oslušnu svoje misli i da priđu umetnosti. Nema radikalnije borbe za dečiju ljubav prema umetnosti.

Mina Petrić

Utisci publike: *Ja sam Akiko*

- Predstava mi se jako svidela. Čak sam pročitao i knjigu i stvarno me je dirnula. (10 godina, četvrti razred)
- Predstava mi je bila super, a najviše mi se svidelo kada je Akiko glumila učiteljicinu glas. (8 godina, drugi razred)
- Dopala mi se predstava, mislim da je veoma zahtevna za glumicu s obzirom da je sama na sceni i da predstava dugo traje. Uspela je da mi održi pažnju, mada mislim da nije isti slučaj sa mlađom decom. Svidelo mi se što obrađuje duboke teme, što je važno jer pozorište za decu i mlade treba time da se bavi. Takođe mislim da bi bilo dobro da se predstava zadrži na jednoj temi, kako bi mlađoj deci bilo jasnije. (47 godina, vaspitačica)
- Predstava mi se jako dopala, kao i čitav koncept. Najemotivniji deo predstave mi je bila priča o roditeljima, tada mi je bilo teško da zadržim suze. (16 godina, srednjoškolka)
- Koncept predstave mi se jako dopao. Najviše mi se svidela scena kada Akiko objašnjava učiteljici svoju jedinstvenost i kako traga za nekim sličnim sebi. (16 godina, srednjoškolka)

Prikupila: Vanja Stepanović

Biltene priredile i uredile:
Milja Mazarak i Mina Petrić